

SUÇA KAPI ARALAYAN SÖZCÜK MAHREMİYETİ VE MEDYA DENETİMİ*

H. İbrahim DELİCE**

Özet

Çoğu zaman bir suç veya olumsuz bir davranış, bilinmeyene kapı aralayan işitilmiş bir sözcükle başlar. İnsanın doğasında var olan merak, onu ilk kez duyduğu ve anlamını bilmediği sözcüğün kavramsal alanını sorgulamaya iter. Simgesel olarak duyulan bir kavram alanı, öğrenme süreci ile tüm gerçekliğiyle insanın önüne serilir. Bu açıdan olumsuz anlam alanına sahip sözcükler, elden geldiğince mahrem kalmalı; insanlardan ve bilhassa çocuklardan -en azından doğru ile yanlışın ayırımını yapabilecek bir yaşa ve olgunluğa gelene kadar- gizlenmelidir. Örneğin, öğrenim süreci içinde kendinden istenen davranışları tam da istendiği gibi sergileyen, ödevlerini araştırmaya dayalı olarak yapan ve takdir edilecek bir öğrenci davranışı sergileyen biri, 'kopya' sözcüğünü fısıltı şeklinde bile duysa ilk defa duyduğu bu sözcüğün ne olduğunu 'merak' içgüdüsüyle araştıracaktır. Araştırmaya dayalı olarak edindiği 'kopya' sözcüğünün kavramsal alanı da onu, 'faydacılık' ve 'kolaycılık' kavramlarının yönlendirmesiyle bu kavramın gerçekliğini yerine getiren ve öğretmenlerince olumsuz algıyla değerlendirilebilecek ve cezalandırılacak bir öğrenci konumuna getirmiş olacaktır.

Millî ahlak çerçevesinde de düşünülebilecek olan yüzlerce suça ve ahlaksızlığa kapı aralayacak sözcük dizisi listelemek mümkündür. Bilimsel bir yolu bulunup bu sözcüklerin listesi yapılmalı ve medyada bu tür sözcükler, ya hiç kullanılmamalı ya da elden geldiğince çocukların uyanık olmadığı saatler gibi bazı özel durumlar göz önünde bulundurularak sınırlandırılmış bir şekilde kullanılmalıdır.

Bu denetim, öncelikle gönüllülük esasına dayandırılmalıdır. Bunun için medya mensupları bilinçlendirilmeli ve yayın yapmak kadar yapılan yayınla insanın bir şekilde biçimlendirildiğinin de farkında olmaları sağlanmalıdır. Bu bilinçten uzak hareket eden yayın kuruluşlarına ise RTÜK gibi denetleyici kurumlar son aşama olarak müdahil de olabilmelidir; çünkü, aslında bu durumun kontrol altında tutulması kamusal bir hizmettir de.

Bu yazıda, suça veya ahlaksızlığa kapı aralayan olabildiğince önemli sözcüklerin kısa bir dizini derlemi yapılacak ve medya analizi ile konunun önemi ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: İletişim, medya, edim, öğrenme, denetim.

* 6-8 Kasım 2013 tarihlerinde Erzurum Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesinin düzenlediği Medya ve Mahremiyetin Sınırları Ulusal Sempozyumunda sunulan ancak basılmamış bildiriden düzenlenerek hazırlanmıştır.

** Prof. Dr., Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

PRIVACY OF WORDS LEADING TO CRIME AND MEDIA CONTROL

Abstract

Most of the time a crime or a negative behavior begins with an unheard word which prepared unknown. Curiosity inherent of person impel own to question a word's conceptual space which he hear firstly and doesn't known its mean. As symbolic conceptual space hearded brings out to person with all reality during the learning process. In this regard, words having negative meaning space must be of a confidential nature; they must be camouflaged from people especially children until they are age which is winnowed the truth from falsehood at least. For example, if somebody who acts at par for the course correctly, does homeworks as based on research and present yourself as a student preordained hears copy words as only whisper, because of 'wonder' instinct he will research what this word having been heard firstly is. Conceptual space of copy word which he learns as research would have made him a student which applies reality of this concept as are sult in manipulation of 'pragmatism' and 'simplistic' concepts and could be considered adversely and could be punished by his teachers.

It is possible to list vocabulary which can lead to hundreds of crime and corruption seen in terms of national ethics. This kind of words must be listed as devising scientific way and these word must never be used in media or must be used limiting as some special cases like hours which children aren't awake possibly are considered.

This control should be based on a voluntary basis primarily members of the media should be make conscious of this issue and it should be ensured that they are aware of broadcast's effects on people as broadcast control commissions like RTÜK can be meddler to broadcasters being away from this consciousness In the last stage because control of this condition is also a public service.

In this article it would be listed imported words which could lead to crime and corruption shortly and it would be worked to emphasize the importance of the subject with media analysis.

Keywords: Communication, media, performance, learning, control.

“Konfüçyüs’e sormuşlar, devlet yönetimine katılsaydın, devlet erki sana verilseydi, ne yapardın? Konfüçyüs, “dil” demiş, “öncelikle dil”. Çünkü dil kusurlu olursa sözcükler düşünceyi doğru anlamlandırmaz. Düşünce doğru anlatılmayınca da görev ve sorumluluklar doğru algılanamaz. Görev ve sorumlulukların gerektiği gibi yerine getirilmediği ülkede kurallar ve tüze bozulur. Kurallar ve tüze bozulunca da adalet yanlış yola sapar. Adalet yanlış yola sapınca da şaşırın halk ne yapacağını, nasıl davranacağını kestiremeyeceği için ürkü ve kargaşa baş gösterir; düzen temelden bozulur. Onun içindir ki, bir ulusun yaşamında hiçbir şey dil ölçüsünde önemli ve etken değildir.” (Dündar, 1995: arka kapak yazısı)

Hangi din ve ulustan olursa olsun insanların insani değerleri temel aldığı için fikirlerini önemseydiği bilgi ve beğenilen biri olan Konfüçyüs, -metinden de anlaşılacağı üzere- dil ve düşünce bağlantısına dikkat çekip siyasi erkin dile müdahalesinin zorunluluğundan gerekçeleriyle bahsediyor.

‘Düşünce’ insana Allah vergisidir ve Hz. Adem’den beri -zamanla gelişme ve genişlemesine rağmen- aynıdır ve değişmemiştir. ‘Dil’ ise -kanımca- düşünce aktarımı için sistemini insanın oluşturduğu bir araçtır ve zamanla düşüncenin insanlığın ilk dönemlerinde -ilkel asla değil- sese değil; de, tamamen kaya resimlerine yansıtılması gibi değişebilmektedir.

Değişen araçlarla birlikte düşünce arasında doğal bir bağlılık da ortaya çıkabilmektedir. Bugün artık insanın kendi sesine dayalı düşünce aktarımı, tüm insanlığın vazgeçilmez doğal aracıdır ve doğal olarak konuşma dilinin en temel öğeleri olan sözcüklerle düşünce arasında birbirinden ayrılmaz bir birliktelik yadsınamaz bir gerçekliktir. Böyle olunca da ‘konuşma dili’ni doğuran ve geliştiren düşünce, artık dil ile gelişmeye muhtaç konuma gelmiştir ve dil, bireyleri düşünsel anlamda geliştiren temel araç olmuş; onları birtakım davranış edimleri yoluyla şekillendirmeye de başlamıştır.

Bu ilişki, bilim adamlarının da dikkatini çekmiş ve artık yeni bir bilim alanının -göstergebilimin alt kolu olan edimbilimin- inceleme alanı olmuştur. Bu durum, *Terimden Anlama Dilbilim Yazıları*’nda şöyle dile getirilir:

*“Sözdizim, anlambilim ve edimbilim. Bunlar göstergebilimin üç alanıdır. Bu üçlü sınıflama PEIRCE’e dayanmaktadır, ama, Morris tarafından yaygınlaştırılmıştır (Morris, C. W; **Foundations of the Theory of Signs**, in Neurath et al. 1939; 1971) Morris, bunları göstergelerin davranışçı kuramı çerçevesinde yeniden formüllendirmiştir (Morris, C. W; **Signs, Language and Behavior**; Englewood Cliffs N. J. Printice Hall; 1946, 1971 Smith, A. G; **Communication and Culture**; New York; Holt, Rinehart and Winston; 1966).*

Morris, ilk çalışmalarında, edimbilimi, ‘göstergelerle yorumlayıcılar arasındaki ilişki’, anlambilimi, ‘göstergelerle bu göstergelerin uygulanabildiği nesnel arasındaki ilişki’, sözdizimini de ‘göstergeler arasındaki biçimsel ilişkiler’in incelenmesi olarak tanımlıyordu. Daha sonra bazı sınırlandırma ve anlam bulanıklığından arındırarak bu üç terimi “davranışa yönelmiş bir göstergebilimin içerisinde yorumlanabilir

bir hâle getirerek, daha iyi bir çözümleme önerdi: “Edimbilim, göstergebilimin bir koludur ve davranışın içindeki göstergelerin etkilerini, kullanımını ve kaynağını inceler; anlambilim, olası tüm görünümleri altında göstergelerin anlamını inceler; sözdizim ise, göstergelerin anlamına ve davranışla ilişkilerine bakmadan, göstergelerin birleşimini inceler” (Durak: 2005: 59-60)

Söz ve davranış edimi ilişkisi, Kuran’ın da gündemindedir ve sözle eylem arasındaki ilişki *“Ahitlerini bozdukları, verdikleri sözden döndükleri için lânet ettik onlara ve kalplerini katılaştırdık. Onlar, sözlerin yerini değiştirirler, kendilerine verilen öğütten bir hisse de almazlar. Pek azı müstesna daima hainliklerini duyarsın, gene de başıyla onları, geç suçlarından. Şüphe yok ki Allah, iyilik edenleri sever. (Gölpınarlı, 1955: Maide/13)”*; *“Görmedin mi Allah nasıl örnek getirmede, temiz söz, tertemiz bir ağaca benzer; kökü sâbittir, dalları, budakları gökte. (Gölpınarlı, 1955: İbrahim/24)”* *“Pis söz de pis ağaca benzer; kesilip yerden çıkarılmıştır, duracak hâli yoktur onun. (Gölpınarlı, 1955: İbrahim/26)”* gibi ayetlerle dile getirilir ve sözün insan açısından önemi vurgulanır.

Kuran’ın Maide / 13 ile ifade ettiğini Kant, *“aydınlanma, insanın kendi suçuyla düşmüş olduğu bir ergin olmama durumundan kurtulmasıdır. Bu ergin olmayış durumu ise insanın kendi aklını bir başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanamayışıdır. İşte, bu ergin olmayışa insan, kendi suçuyla düşmüştür; bunun nedenini de aklın kendisinde değil; fakat, aklını başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yürekliliğini gösteremeyen insanda aramalıdır. Sapere aude! ‘Aklını kendin kullanmak cesâretini göster!’ sözü, Aydınlanma’nın parolası olmaktadır. (Kant, 1984:213)”* (Saygın, 2013: 29.10.2013, 15.23).

İnsanların doğa ile doğal ilişkileri sonrasında kazanılan birtakım tecrübeler, sonucuna ‘sözcük/kelime’ denilen adlandırmalarla yaygınlık kazanır ve bir kişi tarafından kazanılan bilgi, artık sadece o kişiyi değil; pek çok kişiyi ilgilendirir bir duruma geçebilir. Bilginin yayılması hususu ise, yayılması gereken bilgi insanlık yararına bir bilgi ise elbette sakınca yoktur; ancak, bir bilginin yayılması birey ve toplum için zararlıysa bu bilginin yayılmasının önüne geçecek çalışma ve çabaların ortaya konması, Kant’ın deyimiyle aklını kullanmak cesaretini gösteremeyen insan için bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Bir başka deyişle, insanları olumsuz edimlere sevk

edecek olan adlandırmalar onların mahzenleri mesabesindeki sözlüklerde hapsedilmeli; elden geldiğince gün yüzüne çıkarılmamalıdır.

Bu durumu, 'kopya' sözcüğünü bilen ile bilmeyen bireyler arasındaki öğrenci davranış edimlerini gözlemleyerek rahatlıkla görebiliriz. Bu sözcüğü söz dağarcığına eklemiş ve anlam alanını bilen bir öğrenci, zorlandığı derslerde kendini kurtaracak olan bu sözcüğün ifade ettiği anlama teslim olacak ve 'kopya' edimini rahatlıkla gerçekleştirebilecektir. Oysa, bu sözcükten habersiz olan biri, kendini zorlayan dersin sınavından kurtulabilmek için 'kopya' sözcüğünün ifade ettiği eylemin dışındaki seçenekleri düşünmek zorunda kalacaktır. Bunun gibi insanları ahlak çerçevesinin dışına itecek anlam aktarıcılarından uzak tutmak bilgisizliğe sevk etmek değil; zaten bilmesiyle bir şey kazanmayacağı aksine olumsuz davranış sergileyeceği durumdan kurtarmak anlamına gelir.

Bu bağlamda, insanları ahlak sınırlarının dışına taşımaya öncülük eden sözcüklerin mahrem bırakılması yönünde çok güzel bir uygulama da yeni kullanıma açılan "Halalgoogling" adlı arama motorudur. Taraf Gazetesinin 13.07.2013 tarihli internet sayfası haberi "Bu da Google'nin 'helal' hâli" başlığı ile "*Yeni kullanıma açılan "Halalgoogling" adlı arama motoru, tüm dünyadaki Müslümanlara, İslami kurullarca yasaklanmış içerikten arındırılmış, "helâl sonuçlar" sunuyor. Arama motoru, kullanıcıların aradıkları içeriği Google ve Bing gibi popüler internet arama motorlarının kaynaklarından topluyor ve site içi filtreler sayesinde, kullanıcıların "haram içeriği" görmesini engelliyor. Site kullanıcılarının 'pornografi, çıplaklık, gey, lezbiyen, biseksüel, kumar' gibi kelimelerle yaptıkları aramalar sadece "eğitsel içerik" taşıyan sonuçları karşılarında çıkarıyor.*" şeklindeki haber metni ile de (Taraf, 5.11.2013: 15.20) okuyucularına duyurulmaktadır.

Bu haber test edildiğinde ortaya şöyle bir durum çıkmaktadır: 'Kumar' sözcüğü için Halalgooglin'te arama sonucu: "No results found or you have searched Haram (forbidden) content" (<http://halalgoogling.com>); Google'de arama sonucu: "Yaklaşık 349.000.000 sonuç bulundu (0,50 saniye)" (<https://www.google.com.tr>); Bing'de arama sonucu: "13.700.000 sonuçlar" (<https://www.bing.com>).

Bu tür filtrelemeyi, kültür ve ahlak kavramları doğrultusunda toplumlar doğal iletişim sürecinde zaten çoğu kez doğal olarak da gerçekleştirebilmektedir. Örneğin, 'tuvalet' sözcüğü, 'abdesthane' şekline

ahlaki nedenlerden dolayı dönüşebilmektedir. Kültürel olarak öldüreceği hayvanın isminin avcılar tarafından söylenmemesi gerektiğine dair Batı kültüründeki inanış, 'ayı' sözcüğünü Slavcada 'medvedi (bal yiyen), Litvancada 'lokys' (yalayıcı, bal yalayıcı) şekline büründürebilmektedir.

Bu yazı çerçevesinde insanları olumsuz davranış edimi olarak etkileyen ve bireyleri suça teşvik eden veya yönlendiren söz varlığımızdaki sözcüklerin derli toplu bir listesini medya analizi yapılarak ortaya konması ve bu sözcüklerin yaygın iletişim ağlarında kullanılmaması için tedbirlerin alınması sağlıklı toplumun oluşturulması için bir zorunluluktur.

Aşağıdaki tabloda sunulan kısa liste söz varlığının tamamına uygulanması için örneklik teşkil edecektir:

Sözcükler:

Nefret:		Seks, Cinsellik: <ul style="list-style-type: none">- Ünlülerin bedensel özellikleri- Eşcinsellik- Aldatma- Seks Ticareti- Cinsel Müdahale- Cinsel İlişki- Tecavüz/Taciz		
Şiddet: Hikaye örüntüsü ve sunum biçimi Sonuç ve Etkilerinin durumu Şiddetin sıklığı ve süresi Şiddetin ayrıntısı ve canlılığı		Terör:		
Rüşvet	Protesto	Kurban	Aşırı Doz	Kapkaç
Silahlı Eylem	İsyancı	Gözetlemek	Hacker	Töre Cinayeti
Örgüt Üyesi	Gerilla	Genç Hırsız	İşkence	Doping

Bu tür sözcüklerin medyada denetimsiz kullanımını somutlaştırmak açısından deneysel olarak ulaşmak istenilen edimsel gerçeklik, 'intihar' sözcüğü etrafındaki haberlerin çoğalması ile toplumdaki intihar olaylarının artışı arasında sezgisel bir bağ kurarak görülmesi de mümkündür. Günbegün verilen intihar haberlerinin toplumdaki intihar eylemlerinin bitmeyeceği üstelik aratarak devam edeceği düşüncesini insanda uyandırmasının sırrı, gerçekleştirilen eylem ile insan psikolojisi arasındaki henüz yeterince araştırılmamış dil ve davranış edimi arasındaki bağda saklıdır; ki, dilin insan davranışına ve eylemlerine dönük olan gücü, kimi grafiker, reklamcı, ressam, müzisyen ve toplum mühendisleri tarafından 'subliminal mesajlar' olarak kullanılmaktadır.

Örneğin, aşağıdaki resim, İslam dinin şekillendirdiği hayat tarzının dışında cinselliğin ön plana çıkarıldığı bir hayat tarzı oluşturma amacındaki toplum mühendisliğinin bir örneğidir. İlk bakışta, çiçek böcek resmi gibi algılanan ama dikkati üzerine yoğunlaştırınca da bilinçaltına yerleştirilmesi planlanan sözcüğü rahatlıkla görebiliriz. Bu bilgi ve bilinçlendirme amaçlı bir örnektir; ama, yine de bu yazının iletisi çerçevesinde düşünülerek sansürlenmesi gereken bir örnektir.

Buna benzer örnekleri, müzikte, resimde, reklamlarda, bilhassa çocuklar için hazırlanmış olan ve pek de masumane görüntüler içine gizlenmiş bilinçaltı mesajları ile dolu olan çizgi filmlerde sıkça görmek mümkündür.

Sonuç ve Öneriler

İnsanların rastlantısal edimleri, bu edimlerin adlandırılması yoluyla dili oluşturmakta ve sürekli yeni edimlerin karşılığı olan sözcüklerle onu geliştirmektedir. Dil de öğrenilme yoluyla insanları bilinçli birtakım davranış edimlerine yöneltmektedir. Sözcüğün aktardığı anlam şayet milli kültür ve ahlak açısından olumsuz bir edim ortaya çıkaracaksa bu tür dil kullanımının kısıtlanmasında ve mahremiyet sınırları içinde düşünülmesi kesinlikle bireysel ve toplumsal fayda sağlanmış olacaktır.

Bunun için, yazılı ve görsel basının denetimsiz ve bilinçsiz içerik sağlamasından dolayı toplum üzerinde oluşacak zararlı etkilerinden toplumu korumak gerekir. Bu görev de resmi kurum olan Radyo Televizyon Üst Kuruluna düşmektedir. Bu tür mahrem kalması gereken sözcüklerin tespiti yapılmalı ve subliminal reklamlarda olduğu gibi değişik yöntem ve usullerle bireyleri suç veya olumsuz davranış edimlerine teşvik edecek olan dil öğelerinin kullanımının denetimi ile insanları olumsuz davranış edimleri oluşturabilecek kullanımlarının önüne geçilmelidir.

KAYNAKLAR

DURAK, Mustafa, (2005). *Dilbilim/Terimden Anlama*. Multilingual Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

DÜNDAR, Ali, (1995). *Dil ve Bilinç*. Prospero Yayınları, 1. Basım, Ankara.

GÖLPINARLI, Abdulkaki, (1955). *Kuran-ı Kerim ve Meali*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

<http://halalgoogling.com/search/noresult?search=kumar&startpage=1&type=Web>, 03.06.2017, 03.27.

<http://www.taraf.com.tr/haber/bu-da-google-in-helal-hali.htm>
5.11.2013, 15.20.

<https://www.bing.com/search?q=kumar&qsn&form=QBLH&sp=-1&pq=kumar&sc=8-5&sk=&cvid=91CE17B7D87A486E96B87B3FA8D7127A>, 03.06.2017, 03.33.

<https://www.google.com.tr/#q=kumar>, 03.06.2017, 03.30.

SAYGIN, Alkim, (2013). *Kant'ın Aydınlanma Görüşü ve Foucault'nun Eleştirileri Üzerine I*.

<http://www.kahvemolasi.com/sayilar/20130412.asp#alkimsaygin>,
29.10.2013, 15.23.